

Džeimsas Džoisas

Dubliniečiai

Iš anglų kalbos vertė

Povilas Gasiulis

Vilnius
2008

EVELINA

Sėdėjo ji prie lango, žiūrėjo, kaip gatvėje renkasi vakaro suteinos. Galvą buvo priglaudusi prie užuolaidos, ir dulkino kretono kvapas kuteno jai šnerves. Ji jautėsi pavargusi.

Praeivių buvo nedaug. Štai praėjo iš miesto grįžtantis galinio namo šeimininkas; ji girdėjo, kaip nuo jo žingsnių dunksi betono šaligatvis, o paskui griki šlaku nupiltas keliukas priešais raudonus naujuosius namus. Kažkada ten buvo dykas laukas, kur jie su kitų žmonių vaikais kiekvieną vakarą žaisdavo. Paskui toks žmogus iš Belfasto tą lauką nupirko ir Jame pristatydino namų – ne tokių kaip jų rudi nameliai, o šviesių plytinių namų su blizgančiais stogais. Tame lauke žaisdavo jų gatvės vaikai – Divainai, Voteriai, Danai, invalidėlis Kjou, na, ir jinai su broliukais ir sesutėmis. Ernestas, tiesa, nežaisdavo – buvo jau didelis. Tėvas dažnai atlėkdavo su kryklės lazda vytį jų namo, bet paprastai mažasis Kjou stovėdavo sargyboje ir, pamatęs jos tėvą, perspėdavo. Ir vis dėlto atrodo, jog tuomet jų gyventa visai neblogai. Ir tėvas tada dar elgesi žmoniškiau; be to, gyva buvo motina. Kaip seniai visa tai buvo! Ir ji pati, ir jos broliai ir seserys jau užaugę, motina – mirusi. Mirusi ir Tizė Dan, o Voteriai grįžo į Angliją. Viskas keičiasi. Sit ir ji netrukus iškeliaus kaip kitų žmonių vaikai, paliks tévų namus.

Tévų namai! Ji apsidairė po kambarį, nužvelgdama gerai pažįstamus daiktus, kuriuos tiek daug metų kartą per savaitę šluostė, stebėdamasi, iš kur tos dulkės ir imasi. Galbūt paskutinį kartą mato

šiuos daiktus, su kuriais nė sapne nesapnavo kada nors išskirti. Tačiau ir per tokią daugybę metų ji taip ir nesužinojo, kuo pavarde kunigas, kurio pageltusi nuotrauka kabo ant sienos virš sugedusios fisharmonijos šalia spalvotų spausdintų įžadų palaimintajai Margaritai Marijai Aliakok¹¹. Su tuo kunigu tévas kartu éjo į mokyklą. Rodydamas svečiui, tévas, būdavo, mostelés j nuotrauką ir lyg tarp kitko tarsteli: „Šitas dabar Melburne“.

Ar protingai ji padaré, sutikdama iškeliauti, palikti tévų namus? Ji stengësi pasverti visus „už“ ir „prieš“. Namie ji bent jau turi pastogę ir duonos kasnį, ir žmonës čia pažistami nuo mažų dienų. Lengvumo nelengva: reikia ir namus apeiti, ir darbe atbūti. Kažin ką šnekës apie ją kitos pardavéjos, sužinojusios, jog ji išbέgo su vaikinu? Ko gera, apšauks kvaila, o jos vietą užims, atsiliepusi į skelbimą, kokia nors kita mergina. Panelé Geven – ta tai apsidžiaugs. Ji visada stengiasi įgelti, ypač prie žmonių. „Panele Hil, ar nematot – ponios laukia!“ „Paskubékit, panele Hil“. Nebus labai ko gailėtis metus darbą parduotuvéje.

Tačiau naujuose namuose, tolomoj nepažistamoj šaly viskas bus kitaip. Tuomet ji bus ištékéjusi moteris – ji, Evelina. Ją visi gerbs. Su ja nesielgs taip, kaip su jos motina. Net ir dabar, nors jai jau dvidešimt, ji neretai bijo pakliūti įniršusiam tévui po ranka. Ji žino, kad nuo to jai ir širdies plakimas sutankéjës. Vaikystéje jos – kadangi mergaité – tévas nickada nemušdavo taip kaip Haris su Ernestu, tačiau pastaruoju metu émë grasinti ir jai, girdi, tik iš pagarbos velionei josios motinai nedarës jai to ir to. O užstoti nebéra kam: Ernestas mirës, o Haris, kuris uždarbiauja dekoruodamas bažnyčias, namie retas svečias. Be to, neapsakomai jai įsipyko kiekvieną šeštadienio vakarą rietis dël pinigų. Ji visada atiduoda visą savo uždarbj – septynis šilingus, kiek gali, atsiunčia ir Haris,

tačiau iš tévo ūvaistūnė, jog pinigų ir taip tai būna visai ar nenupirkst, ji tekina lekpiniginę, alkisikrovusi pritvarkyti, ir išeitų į mokdarbas, sunsus iškeliau-

Dabar mielas, vyr iš gimtojo laukia jo skaičių pam dažnai lankstovėjo prie krito jam vakarą laukus nusivedė jautę didžių blogą klasę apie merginų juokais vėl domu, ir dažnai pa-

¹¹ Anglijos konfesijos M. Seraphim.

¹² Anglijos konfesijos M. Seraphim.

¹³ Margarita Marija Aliakok (1647–1690) – vienuolė, Šventosios Širdies kulto pradininkė.

tačiau iš tévo pinigų reikia kaulyte kaulyti. Jis ima šaukti, jog ji švaistūnė, jog tuščiagalvė, jog neduosiąs jai išmėtyti savo užvargtų pinigų ir taip toliau, ir dar gražiau, nes šeštadienio vakare papras-tai būna visai nesukalbamas. Pinigų jis galiausiai vis déltą duoda – ar nenupirkianti, girdi, ko nors sekmadieniu i pietums. Tuomet ji tekina lekia apsipirkti; stipriai spausdama saujoj juodą odinę piniginę, alkūnėmis braunasi pro žmones ir namo grīžta vēlai, ap-sikrovusi produktais. Daug vargo jai reikia padéti: ir namų ūki tvarkyti, ir prižiūrēti, kad abi jos globai paliktos mažosios laiku išeitų į mokyklą ir laiku gautų pavalgyti. Sunkus toks kasdieninis darbas, sunkus buvo visas jos gyvenimas, tačiau dabar, jai pasiruošus iškeliauti, jis neatrodo toks jau blogas.

Dabar ji su Frenku pradēs naują gyvenimą. Frenkas labai mielas, vyriškas, atviraširdis. Šivakar ji garlaiviu išplauks su juo iš gimtojo krašto, taps jo žmona ir gyvens Buenos Airēse, kur jos laukia jo susuktas lizdelis. Kaip aiškiai ji prisimena pirmąjį kartą, kai ji pamatė! Jis nuomojo butą pagrindinėj gatvėj, name, kur ji dažnai lankydavosi. Atrodo, jog tai buvo prieš keletą savaičių. Jis stovėjo prie vartelių, atsimaukęs ant pakaušio kepurę, ir plaukai krito jam ant bronzinės kaktos. Paskiau jiedu susipažino. Jis kas vakarą laukdavo jos prie parduotuvės ir parlydėdavo namo. Sykį nusivedė į „Čigonaitę“¹², ir sédėdama neįprastoje teatro dalyje, ji jautė didelį pakilumą. Jis nepaprastai mėgsta muziką ir turi ne-blogą klausą. Žmonės žino, kad jie draugauja, ir, jam uždainavus apie mergelę, pamilusią jūreivį¹³, ji visada maloniai sutrinka. Ją jis juokais vadina Aguonèle. Iš pradžių turėti savo vaikiną jai buvo įdomu, ir tiek, bet kuo toliau, tuo ji labiau prie jo prisirišo. Jis jai dažnai pasakodavo apie tolimus kraštus. Jis pradėjęs tarnauti jun-

¹² Anglij kompozitoriaus ir operos dainininko M. V. Balfo (1808–1870) opera pagal to paties pavadinimo M. Servanteiso novelę.

¹³ Anglij kompozitoriaus ir dramaturgo Č. Dibdeno (1745–1814) daina „Jūreivio drauge“.

ga už svarą per mėnesį Aleno¹⁴ bendrovės laive, plaukiojančiamame į Kanadą. Vardijo laivų, kuriais buvo plaukiojės, bei jvairių linijų pavadinimus. Buvo plaukės per Magelano sąsiaurį ir pasakojo visokiu istorijų apie žiauriuosius patagonus. Sakė, jog Buenos Airėse įsikūrės visam laikui ir į tévynę arvykės tik atostogų. Jos tévas sužinojo apie jūdviejų draugystę ir, aišku, uždraudė jai net žodžiu sujuo persimesti. „Žinau aš šituos jūrininkelius“, – pasakė jis. Vieną dieną jis su Frenku susikirto, ir po to ji su mylimuoju turéjo susitikinéti slaptai.

Lauke visai sutemo. Sterbléje gulintys du laiškai iš baltų virto pilkais. Vienas – Hariui, kitas – tévui. Iš visų labiausiai ji mylėjo Ernestą, tačiau mylėjo ir Harį. Ji pastebéjo, kad tévas sensta; pasilgs jisai jos. Kai kada jis esti labai geras. Neseniai, kai ji vieną dieną sirgo ir nesikélè iš lovos, jis jai paskaitė apsakymų apie vaiduoklius ir, židinyje pakepino skrebučių. O kartą, kai dar gyva buvo motina, jie visi iškylaudami buvo nuvažiavę ant Hauto kalno¹⁵. Ji prisiminé, kaip tévas, norédamas pajuokinti vaikus, užsidéjo motinos skrybélaitę.

Laiko buvo likę nedaug, bet ji tebesédėjo prie lango, priglaudusi galvą prie užuolaidos, uosdama dulokino kretono kvapą. Kažkur toli girdéjo rylą. Grojo pažistamą melodiją. Keista, kad ją išgirdo kaip tik šívakar – melodiją, primenančią pažadą motinai, josios pažadą kaip galima ilgiau neleisti iširti šeimai. Prisiminé paskutinį vakarą prieš motinos mirtį: tada irgi sédéjo ankštame, tamsiame kambariuke kitoj prieškambario pusėj ir girdéjo gatvėje liūdną itališką melodiją. Jie davė rylininkui šešiapensi ir pavarė šalin. Ji prisiminé, kaip tévas įstypčiojo į ligonės kambarėlį, sakydamas: „Atsigrūda, perkūnas, čia visokiu Italų!“

Taip išsi
tis motinos
aukų šeimai
motinos bal
Seraun!¹⁶

Siaubo
bés. Ji bus
Kodėl jai b
bins, prigla

Ji stovéjo b
ka, ir ji ja
kelionę. Si
plačias du
tais iliumi
skruostai,
kelią, patra
laivio sire

Buenos A
jai padarė
krutējusi

Žvanę
nutvérė u

– Ein

I ją s
skandins

– Ein

Ne! N
leži, Tosc

¹⁴ Laivbos trasa tarp Anglijos ir Kanados bei JAV.

¹⁵ Nedidelis kalnas Dublino įlankos pakrantėje.

¹⁶ Malonum

Taip įsisvajojusią, ją iki sielos gelmių pakerėjo gailestį keliantis motinos gyvenimo vaizdas – gyvenimo, susidėjusio iš smulkių aukų šeimai ir pasibaigusio išprotėjimu. Ji sudrebėjo, vėl išgirdusi motinos balsą, atkakliai kartojantį: „Derevaun Seraun! Derevaun Seraun!“¹⁶

Siaubo apimta, ji pašoko. Bégti! Bégti iš čia! Frenkas ją išgelbės. Ji bus viskuo aprūpinta, o gal ir mylima. Juk ji nori gyventi. Kodėl jai būti nelaimingai? Ji turi teisę į laimę. Frenkas ją apkabins, priglaus prie širdies. Jis išgelbės ją.

Ji stovėjo bruzdančioje minioje Nort Volo stoty. Jis spaudė jos ranką, ir ji jautė, jog jis kalba su ja, kelintą kartą kažką aiškina apie kelionę. Stoty buvo pilna kareivių su rudais daiktamaišiais. Pro plačias duris ji išvydo palei krantinę juoduojant laivą su apšviesiais iluminatoriais. Ji neatsakinėjo. Ji jautė, kokie šalti ir išbalė jos skruostai, ir, pasiklydusi nevilties labirinte, meldė Dievą parodyti kelią, patarti, kaip pasielgti. Rūką persmelkė ilga gedulinga gallavio sirena. Jei išplauktų, rytoj ji su Frenku būtų jūroj, keliautų į Buenos Aires. Bilietai nupirkti. Ar gali ji atsisakyti, kai jis tiek gero jai padarė? Iš nevilties ją ēmė šleikštulys, ir jos lūpos nesiliovė tyliai krutėjusios, kartodamos karštą malą.

Žvangtelėjo varpas, ir jai nudiegė širdį. Ji pajuto, kaip Frenkas nutvérė už rankos.

– Eime!

I ją siūbtelėjo viso pasaulio jūros. Jis tempia ją į jas; jis ją nuskandins! Ji abiem rankom įsitvérė geležinio turėklo.

– Eime!

Ne! Ne! Ne! Nieku gyvu. Jos pirštai desperatiskai gniaužė geležį. Tose jūrose skësdama, ji sopulingai riktelėjo.

¹⁶ Malonumų galas – skausmas! (Air.)

— Evelina! Eve!

Jis skubiai nuėjo už barjero, šaukdamas jai seksti iš paskos. Kažkas jį aprėkė, kad nestovėtų ant kelio, bet jis tebešaukė ją. Ji abejin-gai lyg bejėgis gyvulėlis atsuko į ji išblyškusį veidą. Akys žvelgė į ji nei mylēdamos, nei atsisveikindamos, nei ji pažindamos.

P O L

A utomob
Naso p
namo skuba
skurdo ir pa
Protarpiais
niai. Tačiau
liams – drau

Prancūz
pasiekė fini
vokiečių au
kiekvienas
tinkamas d
mų pliūpsn
linkčiojimai
vyrukų, ku
paaiškinti
linksmum
iš Kanados
gras, pavari
linksmai n
bai pelning
prekybos a
pačios age
buvo dar